PRIMORSKA DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV ZA SLOVENSKO PRIMORJE IN TRST

Leto 2., štev. 34 - Cena 4 lire

TRST, četrtek 8. avgusta 1946.

Uredništvo in uprava: via Imbriani št. 5
Telefon 93.710 — Rokopisi se ne vračajo

Dvigajmo se gospodarsko, da se bomo lahko trajno in uspešno upirali izkoriščanju in zatiranju!

Gospodarska aktivizacija

Naša Primorska je bila nekdaj v gospodarski organizaciji ena najnarednejših pokrajin bivše Avstroogrske.

Na tem ozemlju so se križali jeziki in plemena, a domače ljudstvo se je tako gospodarsko kot kulturno neverjetno naglo dvigalo. Povsod s bile znane naše ljudske hranilnice in posojilnice, razne vrste naših zadrug, od katerih so Delavske zadruge ena najmočnejših evropskih zadružnih ustanov, delavske strokovne organizacije, ki so se vedno borile na razredni osnovi in tudi dosegale znatne uspehe. Z gospodarskim dviganjem, s samostojnostjo našega kmeta, obrtnika in malega trgovca smo tudi dosegli živahno kulturno in politično delovanje, ki je bilo za tedanje razmere zelo napredno. Živahen promet v tržaškem emporiju je blagodejno vplival tudi na neposredno okolico, a vpliv Trsta se je občutil vse tja do Gornje Štajerske, Avstrije in Češke, pa do Hrvatske, Bosne in Hercegovine. Trst je bil tedaj „doma" ter je zato dobro uspeval sam, a tudi vsa njegova domovina je čutila, da ji on nekaj daje.

Po priključitvi k Italiji je postal Trst in za njim vsa Julijska krajina neki zunanji privesek, ki nikomur ni dajal življenja, niti ni prejemal toliko, kolikor bi resnično rabil on in njegovo delovno ljudstvo.

Poudariti moramo predvsem, da Trst živi le od d e l a, od žuljev svojih prebivalcev, saj nima nobenih prirodnih surovinskih izvorov v svoji bližnji okolici, kar se tiče industrije. V prometu je pa vedno predstavljal trgovsko-prometno središče, ki je dobavljalo potrebne surovine in predmete za zaledje, a z druge strani je zaledijske surovine razdeljeval po svetu. Vsega tega je hkratu zmanjkalo, čim je bil Trst priključen k Italiji. In drugače tudi ni moglo biti.

V takem gospodarskem položaju je jasno, da je postalo življenje našega delavstva neznosno in je tudi padala njegova življenjska raven. Če k temu prištejemo fašistično diktaturo, ki je nastopila kmalu po priključitvi Trsta in Julijske krajine k Italiji, je bil delavski razred še posebno prizadet. Prenehalo je tedaj vsako svobodno sindikalno delovanje, zatirale so se delavske in kmečke gospodarske in kulturne ustanove, med Slovenci se je preganjal tudi jezik in vsaka sled slovanstva. Gospodarske in strokovne organizacije, ki so nekdaj krepile stališče našega mestnega in podeželskega delavca, so postale plen fašističnih stremljenj, a vsa njihova premoženja so bila uničena. Veliko število nekdaj cvetočih zadrug, hranilnic in posojilnic je prenehalo živeti in s tem je bilo naše delavstvo oropano materjalne osnove, ki jim je do tedaj omogočala kulturno, prosvetno in politično delovanje. Številna posestva, ki so se nekdaj oslajala na domače denarne ustanove, so šla na boben, čim so se morala zateči k novim fašističnim posojilnicam.

Tako je naše gospodarstvo propadalo za časa 25-letne italijanske okupacije, vse do nove svetovne vojne.

Naše obupano podeželsko in mestno delavstvo je videlo v izbruhu nove vojne nov žarek upanja. Zato ni čudno, da se je takoj pravilno orijentiralo in že od prvih časov sabotiralo povsod, kjer je le moglo. Ni bilo prizadeto le slovensko delavstvo, marveč v isti meri tudi italijansko. Zato je bilo prirodno, da se se medsebojno povezali. Posebno močno organizacijsko delo se je opazilo po 8. septembru 1943., ko je primorsko ljudstvo masovno zagrabilo za orožje in si pričelo ustvarjati temelje svobode. Tudi po nemški okupaciji je ostalo stanje isto, do osvoboditve po slavni IV. Armadi. Tedaj se je čutilo takojšnje olajšanje, ki je pa trajalo le 40 dni. Oživele so stare zadruge, razredna delavska organizacija je razvila v polni meri svoje delovanje ter mobilizirala ogromno večino našega delavstva. Povsod so se pričela obnovitvena dela in vsakomur je bilo jasno, da bo pod to upravo v najkrajšem času vsakemu delavcu omogočeno pošteno življenje, zagotovljeno delo in onemogočena vsaka nevarnost novih fašističnih grozenj.

Ali ni bilo tako.

Prišlo je do anglo-ameriške okupacije. V Trstu so se pričeli sestajati reakcionarni elementi, fašisti so pričeli preganjati borce iz narodno osvobodilne vojske, sistematično so se pričele bojkotirati demokratične ustanove, delavske organizacije so čutile jarem novih težkih razmer. Niti ena kmečka zadruga ni mogla zaživeti in delovati tako, kot bi lahko, če bi se uveljavila ljudska oblast. Niti ena hranilnica in posojilnica, od vseh številnih, kolikor smo jih imeli pred ono vojno, ni mogla pričeti s svojim delovanjem.

Od vseh delavskih ustanov so edino Enotni sindikati delovali s polno paro, saj so bili prekaljeni v dolgi osvobodilni borbi in so tudi zajeli zares največjo večino našega mestnega in podeželskega delavstva.

Ta delavska organizacija se že več kot eno leto bori za gmotno izboljšanje delavskega položaja in odločno vztraja v obrambi vseh delavskih interesov. Kot smo že omenili, so po umiku Jugoslovanske armade naleteli na polno razumevanje vsi protidelavski elementi in pričeli so neusmiljeno gospodarsko gonjo proti delavstvu. Cene življenjskim potrebščinam so rasle in rastejo vsak dan. Število brezposelnih se vedno bolj veča, plače so vedno nižje, a dajatve vedno višje. Splošni mezdni sporazum, ki je bil zaključen 1. februarja 1946. je določil sicer skromne mezdne pogoje, ali vendar je nekako izgledalo, da bo stanje normalizirano. Takoj na to pa je bil zmanjšan delovni urnik, kar je privedlo do še slabšega stanja, kot je bilo pred podpisanjem splošnega mezdnega sporazuma. Posebni dodatni mezdni sporazumi za vsako stroko niso privedli nikamor, saj so bili navezani na omenjeni splošni mezdni sporazum. Sklepanje teh dodatnih sporazumov je bilo vedno zvezano z ogromnimi formalnimi težavami, tako da so bili celo podpisani nekateri sporazumi že po izteku njihovega roka. Splošni mezdni sporazum je namreč predvideval stanje od 1. februarja do 31. julija t. l., ta teden so pa tramvajski nameščenci openskega tramvaja šele podpisali svoj mezdni sporazum.

Tako se oblasti in delodajalci igrajo z življenji in usodo našega delavstva. Zaradi tega naši delavci, njihovi otroci in družine vedno bolj hirajo in propadajo. Mi se zavedamo, da je to načrtno uničevanje našega delavstva dobro peračunano, zato da bi se zlomila njegova volja in moč. Zavedamo se pa obenem, da nas bo borba na gospodarskem polju vendarle enkrat privedla do pozitivnega uspeha in nam dala zadoščenje za vse, kar moramo pretrpeti danes. Naši otroci ne bodo več živeli pod takimi pogoji kot živimo mi danes!

Svetovna javnost je tista, ki je že dobro poučena o razmerah v naši pokrajini in o krivcih, ki so povzročili te razmere. Odgovorni elementi skušajo vedno in povsod prikriti grozna dejstva, ki težijo njihove vesti, ali ne uspevajo. Tudi v primeru tatvin UNRRA-inih transportov skušajo prevariti dobro obveščenega La Guardio, ki se zgraža samo nad enim od številnih vzrokov in pojavov slabe uprave. Mirovna konferenca bo, upamo, v kratkem zaključena in tedaj bomo povlekli črto ter sešteli velike številke, ki bodo padle na račun tistega, ki ni imel za cilj pravilno in pravično upravljanje naše pokrajine, marveč je zastopal le svoje sebične interese.

In takrat bomo gospodarsko, sindikalno, politično in kulturno spet zaživeli.

Politična morala

TELVE nadaljuje s svojim delom pustošenja skladišč in pošilja dragocen materijal v Padovo in Benetke, materijal ki ga je plačalo delavstvo in prebivalstvo Trsta, kot potrošniki električne energije.

Po prihdu dr. Scarpe in inž. Gandaisa, je Centrala iz Benetk poslala še nekega Gallettija, ki je bil že epuriran v Trstu in je zbežal v Benetke, kjer je postal tehnični nadzornik benečanskih elektrarn.

Naloga teh gospodov je bila kaj kmalu završena in naglo so se opazili tudi konkretni rezultati. Velikemu zaboju, polnemu raznega materijala, ki je bil odposlan preteklí četrtek, se morata dodati še dva tovorna avtomobila s prikolicami, ki sta odpeljala 230 stotov telefonskega materijala iz skladišča v Skednju.

Kolikor nam je znano, so se delavci uprli in niso hoteli demontirati materijal, ki je bil namenjen za izvoz čez Sočo ter je zato tukajšnja uprava dala neka zagotovila. Vendar se pa sprašujemo, kaj misli TELVE s tem svojim pustošenjem, ki prav za prav pripada tržaškim potrošnikom, saj so ga plačali za časa dolgih let visoko plačane električne energije. Ves ta materijal je v Trstu potreben in bi bilo celo nujno napraviti širšo mrežo in nove instalacije, ker so postoječe že itak preobremenjene. Smešen je izgovor, da se ta materijal vozi v Benetke zato, da bi ga tam strokovnjaki popravili. Takih strokovnjakov imamo mi dovolj ter je jasno, da je to laž.

Zanima nas ovenem če ZVU namerava kaj podvzeti da bi preprečila nadaljnje pustošenje in povračilo vsega materijala kolikor ga je bilo odpeljanega preje. Ves materijal je tukaj potreben, sem spada, a ZVU je tudi odgovorna za tatvine ali pustošenja, ki se tukaj dogajajo v času njene uprave.

Stavka ACEGAT

Protest tisočev proti krivicam ZVU

Tržaško delovno ljudstvo je izpostavljeno marsikaterim krivicam od strani civilne policije. Ena od teh je zaplemba živil, namenjenih stavkujočim. Jasno je, da to ljudstvo ne more molče prenašati teh krivic in da je njegovo razburjenje nad takim plenjenjem povsem upravičeno. Zdaj se bori složno in v strnjenih vrstah za svoje pravice in se ne pusti izigravati.

S praznimi izjavami danes ljudstva ne boš odpravil, kajti časi njegovega pasivnega zadržanja so minuli! Vselej bo dalo duška svojemu ogorčenju nad krivičnim postopanjem civilne policije in oblasti. Naj se da morda pomiriti z izjavami, ki jih je podal polkovnik Bowman na tiskovni konferenci? Za ljudstvo so važnejša dejstva kot pa pravilniki o racioniranju živil, in ta dejstva govorijo.

Čut za pravico je narodu prirojen. Če mu je oblast ne da, upravičeno odgovori s protestom.

V Miljah je oznanila ta protest plat zvona. Celo zaplemba živil se je v tem kraju civilni policiji izjalovila.

Nameščenci ACEGAT-a so dali izraza svojemu odporu proti krivičnemu postopanju z enodnevno stavko, ki se je pričela v noči od petka na soboto in je prenehala v noči od sobote na nedeljo.

Podrobneje smo že poročali o izjavah, ki jih je podal polkovnik Bowman na tiskovni konferenci in jih ne bomo ponavljali. Vemo tudi, da so bili vsi koraki, ki jih je podvzel odbor ACEGAT-a, vse skupščine in sestanek s polkovnikom Smutsom, zaman. Pravega odziva ni bilo nikjer; ne navedeni, ne oblast niso hoteli pokazati razumevanja za položaj. Člani ACEGAT-a s ose naveličali dopovedovati gluhim ušesom, segli so po zadnjem sredstvu, ki jim je preostalo, po stavki.

Ljudje, ki se ob zgodnjih jutranjih urah vozijo v mesto ali iz njega, v pisarne ali po opravilih, so to pot zaman pričakovali vozov cestne železnice. Neuspešno čakanje jih je poučilo, da vozov sploh ne bo, da je stavka ponovno zajela vse nameščence ACEGAT-a. Seveda so tudi vozniki openskega tramvaja takoj pokazali svojo solidarnost in se priključili stavkujočim. A kakor povsod, naletiš na take, ki kazijo skupno stvar, so se tudi tu našli stavko kazi. Ti so se s svojim nastopom znašli v kaj smešnem položaju in tako tudi tej stavki ni manjkalo komike. Izzvali so jo krumirji ACEGAT-a, ki so včlanjeni v Julijskih sindikatih. Povdarili so menda hotelj svoje izjemno stališče, kajti podali so se pred prostore ZVU, da tam s protestom dokažejo, da ne soglašajo s svojimi stavkujočimi tovariši. Ker pa se je takih nesolidarnih elementov zbrala le peščica je ves nameravani učinek izostal. Še tem malo številnim stavkokazom, ki so se zbrali, končno ni preostalo drugega, kot da so se brez protesta osramočeni porazgubili.

V soboto zvečer ob 19. uri so se sestali nameščenci ACEGAT-a, ki so včlanjeni v E. S., da sprejmejo vlogo, naslovljeno na ZVU, da razpravljajo o položaju, ki je nastal radi stavke in doženejo njen uspeh. V tej vlogi ponovno obveščajo ZVU o vzrokih, ki so privedli do stavke. Ponovno poročajo o krivičnem postopanju civilne policije v zadevi zaplembe živil, namenjenih delovnemu ljudstvu. Prepričani so, da ni solidarno z njimi le delavstvo pokrajine same, ki je združeno pričelo stavko, temveč da je solidarno z njimi tudi delovno ljudstvo vsega sveta. S tem pa je stavka dosegla svoj namen. Zato v soboto opolnoči preneha in nameščenci se spet vrnejo na svoje delo.

Še enkrat protestirajo proti temu načinu od strani oblasti in zahtevajo, da se vsa zaplenjena živila vrnejo tistemu, komur so bila namenjena in ki je njih edini in upravičeni lastnik — delavstvu.

V nasprotnem slučaju se bodo čutili primorane, da ponovno pozovejo delavstvo Julijske krajine na sodelovanje, da bo soglasno podkrepilo zahtevo po rešitvi tega perečega vprašanja in predvsem zahtevo do spoštovanja pravic delovnega ljudstva.

Tudi drugi delavci solidarni z nameščenci.

Da pokažejo svojo solidarnost z nameščenci ACEGAT-a, so se delavci v ladjedelnici sv. Marka pridružili stavki. Stavka je trajala od 10 do 10.15 ure.

Protestne demonstracije pred ZVU

Pred sedežem ZVU na trgu Malta se je ob 19,30 zbrala velika množica delovnega ljudstva, da protestira proti krivičnemu postopanju. Delegacija treh delavcev je odšla na sedež ZVU in ponesla s seboj tudi vse številne resolucije, ki so jih izročili zastopniki ACEGAT-a, Arzenala, tovarne strojev, ter vseh drugih podjetij in tovarn. Delegacijo je sprejel eden od častnikov, kajti polkovnik Bowman je bil odsoten. Pri njem naj bi se delegacija zglasila v torek.

Demonstracije niso bile dovoljene, a to ni moglo ubraniti zbrani množici, da ne bi kot mogočna povorka krenila po glavnih mestnih ulicah. S prepevanjem borbenih pesmi je dajala izraza svojemu ogorčenju. Na trgu Garibaldi se je ustavila, da sliši nagovor tovariša iz ACEGAT-a. Potem ko se je slednji zahvalil vsem za izkazano solidarnost, je dejal, da mora ljudstvo nastopiti zoper zaplembo živil prav tako kot tovariši v Miljah. Zaključil je svoj govor z besedami: »Ostati moramo združeni, da se bomo lahko uspešno upirali tej plenitvi živil. Danes smo še enkrat pokazali svojo enotnost in politično zrelost. Manifestirali smo mirno in disciplinirano in bomo še nadalje manifestirali, ker nočemo dopustiti krivic in zlorab.«

Da so bile te besede nedeljeno prepričanje vseh demonstrantov, je dokazalo navdušeno ploskanje, ki je sledilo tovariševemu nagovoru. Množica se je nato podala na krožek Rinaldi, toda policija, ki se je pripeljala v dveh kamijonih, je že blokirala vse dohode v ulico Caprin. Prihajali so vedno novi kamijoni policije, a kljub temu je množica še naraščala in manifestirala proti civilni policiji. Agent št. 1979 je takoj potegnil iz žepa samokres. Da bi preprečili kako nepremišljeno in usodno dejanje, je več delavcev interveniralo, tako tudi eden od agentov civilne policije, a streli so že padli.

Tudi agent št. 0798 je streljal v zrak, toda vse to ljudstva ni moglo prestrašiti, nasprotno, ostalo je trdno kot zid, vzklikalo proti civilni policiji in prepevalo partizanske pesmi.

Ljudstvo se je razšlo šele okoli 22 ure.

Težek udarec poljedelskim najemnikom

UKAZ ŠT. 141

Z ukazom št. 141 ZVU z dne 27. junija 1946., je zadala ZVU našim poljedelskim najemnikom in njihovim družinam smrtni udarec. Ukaz št. 141, ki nosi podpis polkovnika Alfreda Bowmana, določa med drugim sledeče:

Člen 1.

Odstavek 3. C) Najemnina v gotovini bo izenačena z najemnino v naravnih dajatvah tako, da se najprej določi količina žita, ki ustreza znesku najemnine, in sicer na podlagi določene cene, ki ga ima ta pridelek ob letu in v kraju, kjer je bila pogodba sklenjena. Znesek najemnine pa se bo potem za vsako leto odloga določal tako, da se pomnoži količina na ta način zaračunanega žita za dotično določeno ceno za vsako leto v kraju, kjer je bila pogodba sklenjena.

e) Če se zemljišče stalno uporablia za pašo ali gojenje enega samega pridelka, ali pa je trpelo škodo zaradi vojnih dogodkov, ima obdelovalec najemnik pravico, da zaprosi naj se najemnina določi po razsodbi posebnih komisij prve in druge stopnje, ustanovljenih s čl. IV. tega ukaza ako misli, da mu bo v smislu določb pododstavka C) tega odstavka določena najemnina v breme.

V tem primeru se bo najemnina določila na osnovi pismene prošnje prizadete stranke, potem, ko bo zaslišana druga stranka; opirala se bo na dokaze, ki jih podajata stranki in na vse druge podatke v vaskem posameznem primeru. Komisijam ne bo treba izvajati ali držati pravil civilnega postopka. Najemnina bo določena z odlokom, proti kateremu se lahko vlaga priziv v teku 15 dni, potem ko sta ga stranki prejeli, kakor določa odstavek 3 člena IV tega ukaza.

Kot sem že zgoraj omenil, prizadeva ta ukaz ZVU smrtni udarec našim najemnikom. Večinoma je tem poljedelcem že potekla najemniška pogodba za časa vojne. Ker za časa vojne gospodarji niso smeli radi blokarije odsloviti te najemnike in niti povišati najemnine, so takoj po končani vojni začeli pošiljati najemnikom odslovilna pisma, za dobo 11. nov. koncem agrarnega leta.

Enotni kmetijski sindikat je podvzel takoj potrebne horake pri ZVU in zahteval od ZVU odlok, ki bi preprečil, da bi stotine in stotine naših najemnikov morale ravno v zimskem času z družinami na cesto. Po dolgem prizadevanju je ZVU izdala ukaz št. 141, ki podaljšuje odlok poljedelskih pogodb do konca kmetijskega leta, ki sledi kmetijskemu letu, v katerem je bilo uradno razglašeno, da je vojna končana. Če bode torej avgusta meseca t. l. podpisana mirovna pogodba, se podaljša pogodba do 11. nov. 1947.

V tem ukazu pa je tudi odstavek 3 b) istega člena, ki daje možnost gospodarjem, da lahko povišajo najemnino do 10 krat toliko kot so najemniki do sedaj plačevali.

V pojasnilo ukaza št. 141 je ZVU (oddelek za kmetijstvo) izdala še sledečo izjavo

»Pojasnjuje se, da v svrho plačitve najemnine v smislu št. 141. znaša cena žitu za tekočo sezono 1945-46 lir 1500 za 100 kg, smatrajoč razliko lir 750 — kot nagrado za pridelovanje (premio di coltivazione), ki gre v izključno korist najemnikov.«

Da se izogne napačnemu tolmačenju, se pripomni, da se v slučaju polovinarske pogodbe izvrši faktična (fisica) razdelitev pridelka: vsak od obeh pogodbenikov se okoristi (beneficiare) s polno prevzemno ceno (prezzo d'ammasso), ki znaša 2250 lir za 100 kg.

Da se da možnost zainteresirancem določiti protivrednost žitu odgovarjajočo najemnino v denarju, se priobčijo uradne cene žitu v preteklih letih, v svrho določitve najemnine.

Leta 1941	cena za 100 kg	155.—	lir
Leta 1942	cena za 100 kg	175.—	lir
Leta 1943	cena za 100 kg	235.—	lir
Leta 1944	cena za 100 kg	350.—	lir
Leta 1945	cena za 100 kg	400.—	lir
Leta 1946	cena za 100 kg	1500.—	lir

Za boljše razumevanje sledečega ukaza, podajamo praktičen primer:

Najemnik »X« je plačeval leta 1941 lir 155 mesečne najemnine, to je ista vsota, za katero si takrat kupil 100 kg žita; danes stane 100 kg žita 1500 lir; po ukazu št. 141 poviša gospodar najemnino na lir 1500. To se pravi 10 krat toliko kot je plačeval leta 1941. V nekaterih slučajih se zviša letna najemnina od 9000 na 150.000 lir.

Kmetje najemniki, ki živijo v tržaški okolici, so po večini vrtnarji, ki pridelujejo izključno zelenjavo. Cena zelenjave vsak dan pada. Tako mora n pr. naš kmet danes prodajati solato na debelo po 4 do 6 lir za kg, paradižnike po 6 do 8 lir, bučice po 8 do 10 lir. Gotovo je, da so cene potem na trgu višje, vendar to ne gre v korist kmetu ampak raznim prekupčevalcem in razprodajalcem.

Preračunajmo koliko stane našega kmeta pridelovanje 100 kg solate. Solata potrebuje rahlo in dobro gnojeno zemljo. Večina naših kmetov v Tržaški okolici nima živine, prisiljeni so torej kupovati gnoj. Voz gnoja stane danes 800 do 1000 lir. Delavec stane danes, računajoč hrano, 400 do 450 lir dnevno. Solato je potrebno zalivati tudi dvakrat dnevno. V zadnjem času je ACEGAT, sporazumno z ZVU, povišala ceno vodi za kmetijsko uporabo od lir 1,40 an 4,70 za m³. Semenski krompir je stal to zimo do 50 lir kg. Danes se krompir prodaja na drobno po 16 do 18 lir kg in cena bo verjetno še padla.

Položaj malega in srednjega posestnika je težak in postaja z dneva v dan še težji. Položaj poljedelca najemnika pa je naravnost obupen. Garati mora od ranega jutra do poznega večera z vso družino na zemlji, ki ni njegova. Pogodba ga veže z gospodarjem samo za leto dni. Vzel je zemljišče v najem, ko je bilo popolnoma zapuščeno. Z znojem svojega obraza je prekopal in predelal zemljo, da s trudom svojih rok preživlje sebe in družino. Iz ust si utrga vsako liro, da prvega lahko plača najemnino. Težko mu je bilo plačevati do sedaj, nemogoče mu bo v naprej. Odlok št. 141 pomeni zanj in za njegovo družino res smrtni udarec.

Odprto pismo polk. Bowmanu

Gospod polkovnik Bowman!

Izvršni odbor Pokrajinskega odbora Enotnih sindikatov je proučil poročilo, ki se je pojavilo v tukajšnjem tisku glede pisma, ki ste ga Vi naslovili vodstvu naših sindikatov ter smatra za potrebno pojasniti razne točke, ki se nahajajo v omenjenem poročilu.

Ugotavljamo predvsem, da kljub številnim opominom zaveziškim oblastem tudi s strani naše organizacije v zvezi z delitvijo in prodajo prehrambenih artiklov, črne borze itd. itd., Vi in ZVU prvikrat opažate, da so bila pripeljana in razdeljena v tej coni živila izven [illegible] količine, določene na reden način dobave od strani za to določenih organov ZVU.

In vendar je dovolj le bežno pogledati po mestu, da se ugotovi, koliko živil je izloženih v vseh trgovinah v mestu v prosti prodaji. Tu celo ne upoštevamo niti delovanja črne borze izven trgovin po cenah, ki sploh niso dostopne delavcem. Ta živila se lahko uvažajo in prosto prodajajo ne da bi se to smatralo kot nezakonito ali označilo kot »nemoralno«.

Druge organizacije kot: CLN, Julijski sindikati, Paneževa komisija, itd., itd., so večkrat importirale in razdelile živež ter ni ZVU nikdar bila vznemirjena zaradi tega, četudi so se delitve vršile s političnim namenom in so zadevale v moralnost.

Medtem, ko je tisočem in tisočem otrok pretila lakota v Cassinu, so prihajali v Trst polni kamijoni Paneževe pomoči, ki so vozili skozi celo Italijo in so bili okrašeni z raznimi propagandnimi parolami. Kot Vi pravite, smo tako srečni, da imamo kolikor rabimo; tedaj pa je to bilo ponolnoma zakonito, niti malo nemoralno in ni izdajalo nobenega političnega cilja, mar ne, gospod polkovnik?

Ko so bila poslana živila CLN-u iz Mantove v Trst, in ko so bila oddana Julijskim sindikatom, da bi jih razdelili svojim članom, je bilo v nekem tisku objavljeno, da so mantovanski kmetje poslali to hrano tržaškim delavcem v znak solidarnosti. Niti spričo protesta Enotnih sindikatov in zgražanja, da se hrana deli samo članom Julijskih sindikatov, se to ni smatralo kot politična propaganda, ter ZVU in Vi, g. polkovnik, niste imeli kaj oporekati. Takrat je bilo vse zakonito in moralno, takrat niste našli nobenega političnega cilja.

Vi, g. polkovnik smatrate, da to dejanje predstavlja madež na našem imenu, a mi Vam odgovarjamo, da je naša borbena preteklost dovolj znana vsem delavcem, pa tudi v tujini. Za časa te borbe so nas oblasti tedanjega režima smatrale za zločince in smatrali so naša dejanja kot protizakonita. Tudi voditelje nedavne stavke je ZVU postavila izven zakona, toda delavci jih še vedno smatrajo za svoje najborbenejše in najsvetlejše zaupnike.

Mi se ozirámo na sodbo samo naših delavcev. Vaš namen, prikazati naše dejanja tako kot zahtevajo organi, ki jih Vi zastopate, da bi nas omadeževali pred svetom, bo sodilo naše delavstvo, pa tudi vse demokratične sile sveta. Kolikor smo videli do sedaj, smo prepričani, da so z nami solidarni vsi demokrati, ki poznajo naš položaj in borbo delavstva naše pokrajine.

Imeli bi še marsikaj povedati o tem, a prepričani smo, da ne bomo uspeli izmiriti Vaša in naša gledišča, oziroma Vaše gledišče in gledišče vsega našega delavstva. Na vsak način bi Vas pa želeli prepričati, da je bilo to pismo napisano z dovoljnim premislekom od strani vseh prizadetih činiteljev, a nikakor pod pritiskom trenutnega in neodgovornega razpoloženja.

Izvršni odbor
Pokrajinskega odbora Enotnih sindikatov

Češkoslovaška se dviga

Praga (IP). Po dolgih pogajanjih je češkoslovaška vlada izdala izredno dalekosežno odločbo, ki je prav za prav pravilnik, ki dopolnjuje dveletni gospodarski načrt vlade. S to odločbo so dane vsej administraciji, vsem ministrom in ministrstvom, zlasti pa gospodarskemu svetu in komisiji strokovnjakov širokookvirne, težke in važne naloge. Pri tem padajo v oči zlasti kratkotrajni roki, do katerih morajo biti vse naloge končane.

Vsekakor najbolj važna naloga vlade je, da pripravi predlog za novo ustavo. Najkasneje do 28. oktobra mora Ustavodajna narodna skupščina sprejeti zakon o dveletnem gospodarskem načrtu ki daje polnomoč vladi, da ga uresniči. Komisija strokovnjakov Narodne fronte Čehov in Slovakov je bila že imenovana. Prav tako je vlada odredila, da morajo biti vsi organi javne uprave, vse vodje nacionalizirane industrije, vse institucije in organizacije vsak trenotek na razpolago omenjeni komisiji strokovnjakov. Vsi ministri in njihovi gospodarski organi morajo vsaj do 15. avgusta objaviti svoje pogoje in izraziti svoja mišljenja v pogledu ustvaritve dveletnega načrta.

Med glavnimi pogoji gospodarskega načrta in celotne obnove je povečanje industrijske in poljedelske proizvodnje. Zato morajo biti železnice in pošte do konca 1948 na isti višini kakor v l. 1937, poleg tega mora biti do istega roka dograjeno donavsko pristanišče pri mestu Komarnu, kjer bodo tudi montirane velike in moderne ladjedelnice.

Industrijalizacija Slovaške

Kakor je ureditev odnošajev med Čehi in Slovaki v skupni republiki največji politični problem, prav tako je tudi industrijalizacija Slovaške med največjimi gospodarskimi problemi in zahteva nujno in pošteno rešitev. Ta problem postavlja češkoslovaško vlado pred izredno težko nalogo. Predvsem se bo dogradila do konca 1948 velika hidrocentrala na reki Oravi in na reki Hnilci blizu Dobšina. S podvojeno hitrostjo se mora nadaljevati graditev druge grupe velikih hidrocentral na gorski reki Váh. Vlada je sklenila, da mora industrijski minister vsaj do 15 avgusta pripraviti načrt za preselitev različnih industrijskih in drugih podjetij iz čeških območnih krajev (bivši Sudeti) na Slovaško. Prav tako je industrijski minister pooblaščen, da izdela načrte za dograditev, rekonstrukcijo in obnovo cele vrste različnih industrijskih podjetij na Slovaškem, ki že obstojajo. Ko bo ta veliki načrt industrijalizacije Slovaške izvršen, se bo dvignil življenjski standard Slovakov tako, da bo na isti višini, kot je češki, kar bo vzpodbujevalno vplivalo tudi na rešitev političnega problema obeh bratskih narodov.

O siromašnih krajih

Ministrstvo industrije stoji pred popolnoma novimi nalogami, ki se tičejo pomoči siromašnim in pasivnim krajem, kakor so predvsem južna Češka, oblast srednjega dela reke Vltave, gorski kraj Podbrdska, kraji na obeh straneh Češkomoravske planjave, dalje Valaško in pa Slovacko (vzhodna Moravska). V omenjene kraje bodo preseljene zlasti lesna, krznarska in optična industrija iz bivših Sudet, dalje industrije drobne mehanike, elektrotehnike in farmacije. Industrije bodo postavljene tako, da bo povsod izkoriščena domača krajevna surovina in da bo nameščeno izključno prebivalstvo domačega kraja. Odrejeni bodo tudi tipi strojev, ki bodo podporovali industrializacijo in mehanizacijo stavbeništva. Vzporedno s tem bo mehanizirano poljedelstvo teh krajev in dokončana elektrifikacija tudi najmanjše in najbolj oddaljene vasi teh krajev.

Na pomoč poljedelstvu

Poljedelskemu ministru je bila naložena dolžnost, da do konca septembra pripravi zakonske predloge o reviziji agrarne reforme iz prva republike, o pospešeni konfiskaciji zemljišč narodnih izdajalcev in o komasaciji zemljišč. Do konca leta mora dopolniti mrežo okrajnih strojnih postaj tako, da bo vsaj v vsakem političnem okraju po ena strojna postaja. Razširjena bo tudi mreža poljedelskih strojnih zadrug, ki bodo opremljene z vsemi potrebnimi stroji. V istem roku mora poljedelsko ministrstvo napraviti spis vseh poljedelskih strojev in strojev, ki so potrebni pri dnevnem življenju gospodinj, da se bo videlo pomanjkanje in potreba strojev vseh vrst.

Prehrana ljudstva

Ministrstvo za prehrano stoji pred nalogo, da še do konca leta izdela predlog o izgradnji industrije življenjskih potrebščin na najbolj moderni osnovi, zlasti v pasivnih krajih, ki so bili že omenjeni. Poseben predlog podobnega zakona bo izdelan za Slovaško. Dveletni načrt vsebuje tudi zgraditev popolne mreže klavnic, mlekarn, hladilnic in vseh naprav, ki olajšujejo distribucijo. Do konca leta mora biti izdelan zakonski predlog o masovni prehrani v podjetjih, šolah in v poljedelstvu. V najhitrejšem roku mora biti izdelan načrt o poenostavljeni distribuciji življenjskih potrebščin.

Pred izredno veliko nalogo stoji glavni tajnik Gospodarskega sveta namreč, da še do konca meseca septembra izdela zakonski predlog o gospodarski organizaciji, ki bo nadomestila dosedanje različne osrednje zveze industrij, obrti, trgovine, prometa, denarstva, zavarovanja in turističnega prometa.

Znižanje cen

Glavni tajnik Gospodarskega sveta mora vsaj do konca septembra izdelati načrt o enotnem uradu za cene, katerega pravomoč bo na vsem ozemlju republike, torej tudi na Slovaškem. Predsednik najvišjega urada za cene ima nalogo, da sistematično zasleduje vse pogoje, ki bi vodili k postopnemu znižanju cen, v kolikor ti pogoji izvirajo iz povečane proizvodnje in cenejše distribucije.

To je v glavnih obrisih gospodarski načrt češkoslovaške vlade, ki brezizjemno vsem nalaga velike dolžnosti in kliče k delu ves narod.

Živahna delavnost v Sovjetski zvezi

Vedno je Sovjetska zveza izgledala kot neka ogromna tovarna, kjer vse mrgoli in dela. Od severa na jug, od vzhoda na zapad, povsod so zrasla nova industrijska podjetja različnih veličin. V prvih treh petletkah je na ta način nastalo 6.000 novih podjetij: torej vsakih 14 ur po ena tovarna. Zaradi tega je tudi Sovjetska zveza edina dežela, ki v zadnjih 16 letih ni poznala brezposelnosti. Po vojni se je to delovanje spet ponovilo, ne samo na obnovitvenem polju, mavreč tudi na ustvarjanju novih industrijskih podjetij.

V četrti petletki bo moralo obratovati 5900 novih industrijskih podjetij, to je vsakih 7 ur se bo moralo ustanoviti novo podjetje. To je dovolj jasen dokaz, kako naglo se obnavlja v Sovjetski zvezi. Na Kavkazu, več kilometrov od Kaspijske obale, so že pričeli delovati novi vrelci nafte in to v raznih pokrajinah kot: Turkmenija, Kazakistan, Baškirija, Ratarija, Ural, kjer rastejo nova petrolejska podjetja in kjer se vedno bolj množijo novi vrelci.

Do 1950 leta bo morala biti skupna globina vrelcev petkrat večja kot v letu 1940. Iz zemlje bodo torej lili celi hudourniki črnega zlata proti čistilnicam. Tudi prevozna sredstva, vštevši nova pristanišča bodo pomagala pri razvoju tega delovanja.

V Makejevki v Ukrajini, ki je bila močno poškodovana od fašističnih hord, je že pričela delovati visoka peč. Ta visoka peč je druga v Ukrajini po višini zmogljivosti. Kadar bo popolnoma obnovljena, bo imela še večjo sposobnost in bo lahko izdelovala nove kovine. Že prve dni je dajala 1600 ton zlitine. Blizu Makejevke je bil odkrit nov železni rudnik v Krivemrogu, ki predstavlja največji center Sovjetske železne rudarske industrije, posebno za jeklo.

Na Kavkazu mrzlično napredujejo dela v velikem rudniku svinca in cinka, ki bo moral pričeti z delom prihodnje leto. Završena so obnovitvena dela na velikem kanalu, ki veže Baltiško in Belo morje in ki je bil težko poškodovan za časa vojne.

Tudi bo pričela delovati najkrajša veza med Leningradom in severnimi predeli Rusije. Razen tega bo Leningrad povezan z Murmanskom in Arhangelskim s cevjo dolgo 252 km, ki bo služila za napeljavo nafte vse do obale reke Pljus. Še pred nekaj leti je bila ta pokrajina popolnoma pusta. Danes se na njej nahaja mesto Slanci, ki je na novo zgrajeno. Razne industrije so se razvile v tej okolici in Leningrad bo sedaj dobival nove količine plina in tečnega goriva s pomočjo omenjene cevi. Istočasno se gradijo tudi nova delavska naselja.

Nova kultura delavskega razreda ustvarja nova človeška naselja in novo kulturo ter vire dohodkov in blagostanja za delavce tam, kjer so pred nekaj leti hitlerjevci postavljali svoje zasede, da bi napadli in zavzeli Leningrad.

Tako se uresničujejo predlogi in številke, ki so bile postavljene kot program za četrto petetko. Na novo se porajajo delavnice, tovarne, rudniki, vrelci nafte, prometne vezi, barvane kovine, železo, jeklo, stroji itd. To je stvarnost, ki proža vsem narodom Sovjetske domovine sigurnost za boljšo bodočnost in gotovo delo za vse.

Mogočna manifestacija tržiških delavcev

V pondeljek 5. t. m. se je vršilo veliko delavsko zborovanje v tržiški ladjedelnici. To je bila prva delavska manifestacija po ukinitvi zaprtja teh ladjedelnic od strani ZVU.

Na prostranem dvorišču pred menzo se je okoli 12. ure zbralo čez 6000 delavcev kljub temu, da je sonce močno pripekalo. Zborovanje je otvoril tov. Buttignon, član tovarniškega odbora, ki je nato podal besedo zastopniku Enotnih sindikatov tov. Maregi. V začetku svojega govora je govornik omenil jutranji dogodek, ko so delavci na lastno pest izgnali iz tovarne civilno policijo, ki je pri vsem prebivalstvu tako močno kompromitirana, da je nihče več ne more trpeti, razen nekih oblasti in oseb, ki pa ne spadajo v našo pokrajino.

Tov. Marega je nato govoril o 12 dnevni stavki in o njenem ogromnem uspehu bodisi doma kakor tudi v tujini.

»Velike delavske množice so dosegle velik uspeh, četudi se je ZVU postavila proti njim in se pri tem zvezala z delodajalci in z vsemi reakcionarnimi organizacijami ter je na ta način skušala razbiti delavsko borbo.

ZVU je v začetku proglasila stavko za ilegalno, zato, ker je politična. V nobeni deželi na svetu, kjer vlada četudi formalna in buržujska demokracija, se stavke ne smatrajo za protizakonite, če so politične. Ljudstvo naše pokrajine pozna samo en zakon, ki je proglasil stavko za ilegalno: to je Musolinijev zakon iz 1926. leta!

ZVU — ta tujinska vojaška vlada — je nato pričela z zaplembo živeža, ki so ga naši kmetje odtrgali od ust sebi in svojim otrokom, da bi ga dali stavkujočim delavcem. Polkovnik Bowman je iziavil da taka delitev hrane predstavlja kršitev določb o racioniranju živil in da je nemoralna.

Zakaj se tako ne smatra o pošiljkah živeža v Trst, ki prihajajo od papeža, katere delijo Julijski sindikati ali druge reakcionarne organizacije?

Tudi črna borza, kjer se bogatijo že itak bogati gospodje, črnoborzijanci in fašisti, se ne smatra za nemoralno. Edino delavci se ne smejo nasititi, a bogataši lahko!«

Nato je govornik povdaril protidelavski značaj ZVU in manevre Cosulicha in družbe, ki so imeli za cilj uničiti odpor našega delavstva. Skušali so ustvariti sindikalni in politični razdor, a niso uspeli. Jasen dokaz, da so delavci vedno gospodarji v ladjedelnicah, je bila rdeča zastava, ki so jo delavci postavili na novi splav kljub protivni želji polkovnika Fodena.

Delavci so začasno ukinili stavko, a jo lahko vsak trenutek ponovno nadaljujejo. Nikoli se ne bodo dali več zavleči v napake ali nesreče kot je to bilo po prvi svetovni vojni: danes se bodo borili in bodo tudi dosegli oblast, popolno ljudsko oblast. (Burno odobravanje.)

Sedaj se nahajamo v trenutku borbe za gospodarsko zboljšanje delavskega položaja, a zastopniki Enotnih sindikatov razpravljajo z zastopniki CRDA-e (združenih jadranskih ladjedelnic) o vprašanju začasnih draginjskih doklad. Ob tej priliki so Julijski sindikati enostavno kopirali italijanske pogoje ter zahtevali draginjsko doklado v iznosu 30 lir dnevno. Naši sindikati so vzeli vprašanje čisto realno in na osnovi tukajšnjih cen življenjskih potrebščin ter zahtevali 60 lir dnevno draginjske doklade. Potrebno bo tudi ustvariti nov splošni mezdni sporazum, kar bo pa na vsak način privedlo do velikih težav ob priliki razgovorov.

Nato se je govornik spomnil tudi tovarišev Zniderščica, Tomasija, Kormuellerija, Gregorina, Olivierija in Černigoja, ki so bili zaprti zato, ker so kot vestni in pošteni delavski zastopniki vztrajno zahtevali pravico za delovno ljudstvo, kot se je to zgodilo tudi tovarišu Fumisu, kmečkemu zastopniku, ki ga je ZVU obsodila na celo leto zapora.

(Delavstvo je z vzkliki dalo duška svojemu ogorčenju in zahtevalo naj ZVU izpusti te tovariše, ki ničesar drugega niso zakrivili razen doslednosti v borbi za delavske in kmečke pravce.)

Zborovanje je nato zaključil tov. Buttignon, ki je predložil za naslednji dan 15 minutno protestno stavko v znak zahteve osvoboditve tovariša Černigoja in ostalih, kakor tudi brisanje obtožbe proti tovarišu Fumisu.

Na drugi strani dvorišča je stal opazovalec ZVU major Cooper, ki je napravil pol tucata fotografij, a njegov stenograf, ki je stenografiral cel govor, je zaprl svojo beležnico, nakar sta se oba oddaljila.

Pazite, svinjska kuga razsaja!

Odkod se je pojavila ta nova sovražnica? Kdo jo je zanesel v naše kraje? Kako se je ubraniti, zaustaviti njeno širjenje, se vznemirjeno vprašujejo vsi prizadeti.

Poglejmo si najprej bolezen samo. Poleg rdečice je kuga najnevarnejša bolezen, ki lahko napade svinjo. Kuga ni vezana na kraj — nanjo naletiš povsod, pri nas, v Evropi, v Ameriki — je pa predvsem posledica nepravilne prehrane živine.

Povzročitelj kuge (virus fultrabilis) še ni povsem odkrit; neznano je še, kako ta kultura živi. Povzroča pa akutno zastrupljenje krvi in svinja pogine za komplikacijami, ki jih je to zastrupljenje povzročilo.

Najugodnejši čas za razvoj bacilov kuge je poletje, čas vročine in pomanjkanja dežja. Tembolj je treba takrat paziti na pravilno prehrano svinj. Pretekla slaba letina je deloma vzrok, da kmetje hranijo svinje zdaj skoro izključno s pomijami, često neprekuhanimi, v katere zmečejo vse, od zelenjave in sadja do ostankov vojaških konzerv. Že majhno svinjo hranijo stalno s takimi pomijami, redko kdaj dobi mešano hrano. Radi tega oslabi njena odpornost in svinja postane dovzetnejša za kugo.

Krmi torej svinje le s prekuhanimi ali pa vsaj oparjenimi pomijami in predvsem daj ji mešane hrane! Če si svinjo kupil, daj ji najprej n. pr. ječmena, da ji izčistiš črevo in jo polagoma privadiš na novo hrano. Čisti hleve pogostoma, posebno zdaj v poletnem času! Če si imel že kaj bolne živine, je razkuženje svinjaka nujno potrebno!

Poglejmo si sedaj še pomoč, ki jo lahko nudimo svinjam, obolelim za kugo.

Ozdraviti kuge same ne moremo, v naših močeh pa je, da jo preprečimo in to le s cepljenjem. Cepivo ni drago, vsak si ga lahko privošči, njgov učinek pa je popolnoma zanesljiv.

Res, našel se bo kdo, ki bo dejal: naše svinje so bile cepljene, pa so kljub temu poginile. Seveda so bile cepljene in sicer proti rdečici, a ne proti kugi! To pa je bistvena razlika!

Znan je tudi izreden slučaj, da so svinje še isti dan po cepljenju poginile. Ker pa je dognan tudi vzrok, se ta nesreča ne more več ponoviti; cepivo je bilo zapuščina nemškega okupatorja, bilo je namenoma izkvarjeno in merodajne oblasti so ga sedaj v celoti zavrgle. Novo cepivo je popolnoma zanesljivo in trikrat pregledano; od državnih organov, ministrstva in posebnega instituta. Uspeh cepljenja je zajamčen.

Že vedno se je cepilo proti rdečici. Morala bi se staviti še zahteva cepljenja proti kugi, kar je v coni B že zdavnaj urejeno.

Vsak slučaj obolenja bi bilo treba prijaviti pristojni oblasti ki naj bi takoj odredila cepljenje še zdravih svinj v dotičnem kraju. Vsekakor pa nemudoma pokliči veterinarja (žal se jih tako malo posveti temu prepotrebnemu poklicu ti redki pa so zato preobremenjeni), da dožene bolezen in odredi primerno zdravljenje oziroma takojšnje klanje. Kajti v nekaterih slučajih je kuhano meso okužene svinje še užitno, kar pa ti sam ne moreš dognati — in izguba potem ni tako velika.

Tudi na sejem pride dovolj bolne živine. Zato so bile oblasti mnenja, da bi uvedle karanteno. Svinje bi bile najprej cepljene, nato bi šele prišle v prodajo. Ker pa je od daleč prignana živina večkrat dva do tri dni brez prave hrane, je reakcija po cepljenju prehuda, kar svinji škoduje.

Zato čimprej zaupaj veterinarju svojo živino, da odredi pravočasno cepljenje!

Elektrifikacija železnic v SZ

»Izvestja« objavljajo številne podatke o elektrifikaciji poljedelstva Sovjetske zveze. Razsežnost del, predvidenih v tej panogi gospodarstva, so razvidne iz sledečih podatkov:

Medtem ko je leta 1913. dosegla kapaciteta elktričnih central, ki so dobavljale električno energijo v kmečke naselbine carske Rusije, samo 2000 kilowatov, je znašala električna energija leta 1932., v zadnjem letu prve petletke, 70.000 kilowatov, medtem ko je dosegla leta 1940., pred izbruhom vojne, 275.000 kilowatov.

V zadnjem letu sedanje petletke leta 1950, bo pa morala znašati ta energija 2,270.000 kilowatov.

Kot primer navaja list dela, ki so bila že izvršena v svedrlovskem okrožju. V teku leta 1945., v prvem letu po koncu vojne, je bilo zgrajenih 354 malih kmečkih central, ki so že bile stavljene v obrat na tem področju. Od teh je 116 hidrocentral, s skupno kapaciteto 3230 kilowatov in 238 kaloričnih central s 5.310 KW.

Postavljenih je bilo 300 km kablov visoke napetosti ter 3000 km kablov nizke napetosti. Elektrificiranih je bilo 1007 kolhozov ter 27 strojnih in traktorskih postaj. Električna razsvetljava je bila speljana v 70.000 kolhoznih hišah, 1.583 ljudskih in srednjih šolah, 439 bolnišnicah in drugih zdravstvenih ustanovah, 3885 kolhozih za živinorejo itd.

Bilo je nameščenih več kot 87.000 stikal, 1300 električnih motorjev je bilo instaliranih za potrebe proizvodnje, od katerih 492 za mlatenje žita, 412 za čiščenje žita, 127 v rezalnicah, 131 v mlinih itd.

V letu 1945. je bilo skupno investiranih v elektrifikacijo kmečkega gospodarstva 60 milijonov rubljev.

Petletni načrt predvideva za leto 1946., da bo položenih za 4767 km kabljev visoke in nizke napetosti. Z deli, ki se vršijo na tem področju, bo elektrificiranih 9804 kolhozov in 16 strojnih in traktorskih postaj, ki še niso elektrificirane.

Dela so se že pričela. Tako je od 100 projektiranih hidrocentral v izgradnji že 46.

Zdravstvena zaščita našega kmeta

Glede zdravstvene zaščite kmetov moramo priznati, da so bili kmetje vedno v najslabšem položaju in da so večkrat morali potrošiti celo svoje imetje, da so lahko zdravili sebe ali svojo družino.? Znano nam je nešteto primerov, ko so siromašni kraški kmetje prišli ob svoje posestvo tudi zaradi slabega zdravja in neurejene zdravstvene zaščite. Nihče se do danes ni zanimal za zdravje našega kmeta. Nikjer niso bile urejene zdravstvene postaje ali ambulanca za kmete, kjer bi se oni uspešno in kolikor toliko ceneno zdravili. Naši kmetje so bili in so še vedno navezani na privatne zdravnike in se tudi v bolnicah prijavljajo kot privatniki ter plačujejo neznosno visoke cene. Tudi z zdravili je isto: nikjer naši kmetje ne uživajo popusta na zdravilih, povsod so navezani na prosto tržišče in na milost in nemilost lekarnarjev.

Že pred več kot 20. leti so se združili srbski kmetje in osnovali zdravstvene zadruge. Vsak član te zadruge je plačal svoj delež ali več deležev, na isti način kot pri vseh drugih zadrugah. Razen tega pa je član zdravstvene zadruge plačal skromen mesečni prispevek, na podlagi katerih so se zdravstvene zadruge kaj kmalu lepo razvile in v mnogih slučajih ustanovile svoje ambulance, pomekôd pa so si nabavile celo svoje ambulantne avtomobile. Na zadružni osnovi so kmetje uspeli zgraditi celo zdravilišča in porodnišnice. Na ta način so zelo uspešno vršili svojo nalogo do čuvanja zdravja svojih članov.

Razlika med našim in srbskim kmetom je sicer velika, kajti srbski kmetje so bogati in lažje prispevajo tudi večje deleže v svoje zadruge. Kraški kmet mora stiskati vse leto, da nekako izplje svoje finance na kraj. Gotovo pa je da si vsak naš kmet lahko privošči par desetakov mesečno, ki jih daje v zdravstveni fond svoje kmečke zadruge in si na ta način ustvari neko denarno podlago, ki naj bi služila za zdravljenje vseh članov zadruge.

Mogoče ne bi bilo potrebno organizirati posebne zdravstvene zadruge, marveč ustanoviti le zdravstveni fond pri kmetijski zadrugi. Organizirati bi bilo treba naše zdravnike in jim določiti mesečno nagrado za pregled vseh bolnih članov te zadruge, a v lekarnah bi zadruga lažje izposlovala neko znižanje cen zdravilom. Z druge strani bi zadruga lahko iz svojega fonda takoj dala vsa potrebna sredstva obolelemu kmetu, ki bi si jih morda drugače ne mogel nabaviti vsled previsoke cene in bi zaradi tega še nadalje hiral.

Zdraviti se na zadružni, oziroma kolektivni osnovi je vedno koristno za vsakega, ker se lažje naberejo večja finančna sredstva in se tudi lažje pride do izvestnih zdravil, kar je danes posameznemu kmetu zelo težko, če že ne nemogoče.

Skrb za zdravje našega kmeta je ena od največjih dolžnosti naših oblasti in vseh ljudskih ustanov. Zato je nedvomno, da bodo tudi ljudske organizacije podprle to akcijo in jo usmerile tako, da bo končno našim kmetom vendarle pomagano in da ne bodo prisiljeni večkrat žrtvovati celo svoje premoženje, da bi si lahko pridobili izgubljeno zdravje.

Pomagajte brezposelnim!

Poročila iz cone B

Otvoritev tedna obnove na Vojskem

Idrija, dne 29. julija 1946. Minulo nedeljo smo imeli z otvoritvijo tedna obnove prireditev večjega obsega na Vojskem, kakršne v tej vasi še ni bilo. Ljudstvo vsega okraja se je močno zanimalo za to prireditev v zavesti, da je ravno Vojsko tisti kraj, kjer so se pričele prve akcije proti nacifašizmu, da je Vojsko tisti kraj, kjer se je izvolila prva ljudska oblast, kjer se je ustanovil deveti korpus, kateri je začel neizprosno in odločno borbo proti zasužnjevalcem naše prelepe dežele. Zato je bilo samo po sebi umevno, da je na ta dan hitelo ljudstvo od vse bstrani na Vojsko, tako, da je bilo zbranih na teh, za Osvobodilno fronto zgodovinskih tleh, najmanj 3000 oseb. Opazili smo goste iz Ajdovščine, Postojne in Tolmina. V svoji sredi smo opazili tudi delegate vseh naših srednjih šol iz Slovenije s tov. pomočnikom ministra za prosveto na čelu. Vsvoji sredi je ljudstvo spoznalo tudi zastopnike našega delavstva iz Trsta, katero se mora še danes navzlic tolikim žrtvam boriti proti ostankom fašizma.

Videli smo vesele obraze naših Vojskarjev, kateri so v teku naše borbe sodelovali z vsemi razpoložljivimi sredstvi ter na ta način tudi oni prispevali h končni kapitulaciji nacifašizma. Videli smo naše vrle Vojskarice, ki so našim borcem in aktivistom vedno stale ob strani in jim nudile vso pomoč.

Prireditev se je vršila na prostem in v splošno zadovoljstvo ljudstva. Že v mestu samem so ob vhodu v Titovo ulico, katera je vezana z Vojskarsko ulico, postavili lep slavolok. Ko se bližamo Vojsku, zapazimo že od daleč lepo izdelan slavolok s pomenljivimi besedami našega Simona Gregorčiča, ki se glase: BOG ŽIVI VSE SLOVENE POD STREHO HIŠE ENE. A na drugi strani: VSE ZA OBNOVO — VSE ZA HITRO IZGRADNJO NAŠE PORUŠENE DOMOVINE. Takih slavolokov je bilo še večje število vse do prostora, kjer se je vršila prireditev. Tudi ta lepa dolinica je bila lepo okrašena z narodnimi trobojnicami. Pripravljen je bil oder, kejr je bil nameščen tudi mikrofon, pred katerega je stopil najprvo član Okrajnega komiteta za tromesečno Titovo tekmovanje. Pozdravil je vse navzoče in povdaril pomen zborovanja. Nato je podal besedo tov. ing. Aljančiču, ki nam je med drugim povedal sledeče: Zanimivo je dejstvo, da so se l. 1942. ravno na Vojskem s pesmijo na ustih pojavili prvi partizani. Takrat so spoznali naši Vojskarji, da našega naroda ne more nihče uničiti, spoznali so žalostni konec predaprilske korumpirane Jugoslavije. Takrat so spoznali naši vrli Vojskarji, da je ravno duh in odločna volja zavrla pot naglemu prodiranju nacifašizma. Pričelo je odločati ljudstvo samo. Tudi veliko število Vojskarjev se je takoj odzvalo v tej naši težki in herojski borbi proti tisočkrat močnejšemu sovražniku. Naš sicer mali slovenski narod je s tem pokazal, kako zna ljubiti svojo zemljo in svobodo. Naš mali narod se je junaško boril za slednjo pedl zemlje, ki je sedaj oškropljena s krvjo naših najboljših sinov in hčera. Končno smo zmagali, kajti iz vseh hribov naše junaške Primorske se je pričel valiti plaz naših junaških borcev, ki se ni več ustavil, ampak gnal to fašistično zver v Italijo in v nemško Avstrijo. Tudi v borbi za Trst so padli najboljši sinovi naše Primorske ter sinovi ostalih narodov Jugoslavije.

A borba še ni končana, kajti pričela se je borba s krampom in lopato za obnovo naše do tal porušene domovine. Pričela se je borba za našo popolno gospodarsko neodvisnost. Kakor nam je ravno naša mladina v težki osvobodilni borbi pokazala svojo odločnost, ravno tako hoče ta mladina, ki stoji tu pred nami, tudi pri delu naše načrtne obnove pokazati svojo odločno voljo, da čim prej obnovi naše domove, naše ceste, železnice in industrije. Poudariti moramo, da mi v tej borbi za obnovo ter gospodarsko neodvisnost ne odnehamo. Zmaga je na naši strani, kajti vse delovno ljudstvo in tudi vsa inteligenca dela pri naši obnovi. Člani sindikatov, organizacije O. F. Z.M.J.K. in A.F.Ž. so že prva dva meseca Titovega tekmovanja pripomogle, da so z delom svojih rok izvršili dvajsetkratno vrednost nakazanega kredita. S tem so se usvarile nove vezi med kmeti, delavci in nameščenci ter delovno inteligenco; začeli smo graditi in ustvarjati boljšo bodočnost.

V Parizu se je začela mirovna konferenca, kjer se odloča tudi usoda naše Julijske Krajine in Trsta. Odločno zahtevamo, da se pri določitvi državne meje med Italijo in Jugoslavijo vpoštevajo naše težke žrtve v osvobodilni borbi, ki je zahtevala življenja milijona sedem sto tisoč naših najboljših sinov. Mir bo zajamčen samo takrat, ko se bodo vpoštevale zahteve naših narodov, ko bo zadoščeno pravici, za katero smo se borili in krvaveli.

Sledila so poročila o dvomesečnem Titovem tekmovanju, kjer je poudaril član okrajnega komiteta, da se je vršilo pred dvema letoma, ravno na tem prostoru zborovanje, na katerem so poročali o naši borbi; danes hočemo tukaj poročati o uspehu dela pri naši obnovi. Poudariti je treba, da smo že prekoračili načrt, vendar pa moramo v zadnjem mesecu podvzeti vse, da bo naš Okraj med prvimi v coni B.

Poglejmo številke! Do sedaj je bilo končanih 129 poslopij. V delu je nadaljnih 174 poslopij. V našem okraju smo popravili 16 km okrajnih cest v skupni vrednosti L. 384.000.—. Prostovoljno se je pripravilo 6.824.— centov apna v vrednosti Lir 2.047.200.—. Nabavili smo 1.565 centov cementa za L. 939.000.—, za kritje gospodarskih poslopij smo nabavili 292 q slame v vrednosti L. 102.200.—. V Kanomlji smo očistili 195.950 kosov opeke v vrednosti lir 979.750.—. Pripravili smo 1.672 m³ peska v vrednosti L. 501.600.—. Nadalje 2.600 m³ kamenja v vrednosti L. 970.000.—. Lesa smo pripravili 3.792 m³ v vrednosti L. 11,016.000. Nadalje 107.625 kosov strešne opeke v vrednosti L. 1.399.125.—, 459 oken v vrednosti L. 459.000.—, 238 vrat v vrednosti L. 576.000. Z vprežno živino se je vršil prostovoljni prevoz raznega blaga in sicer 22.334 ur, kar znese L. 2.680 000.—, z motornimi vozili se je prevažalo 32.349 ur, kar znese 2,426.175.— lir.

(Se nadaljuje)

IZ CERKNA

Tudi v Cerknem ne spimo. Tudi pri nas je oživela zamisel prostovoljnega dela v Titovem tromesečnem tekmovanju.

V nedeljo 21 julija t. l. je vladalo že v zgodnjih jutranjih urah živahno vrvenje po vasi. Veselih obrazov so prihajali prostovoljci na zborno mesto, od koder so potem skupno odšli na delo — pripravo peska za obnovo.

Delo je organiziral Krajevni medstrokovni svet Enotnih sindikatov v Cerknem, gimi vasmi najmanj obnovljeno. Marsikateri se vprašuje zakaj to, saj je ravno Cerkno ena izmed tistih vasi, ki so največ žrtvovale in doprinesle v narodno osvobodilni borbi.

Obnova Cerkna se je sicer zakasnila radi regulacijskega načrta, vendar so vmes tudi taki, ki čakajo le na državo in se še danes ne zavedajo, da moramo sami krepko zakrabiti kramp in lopato ter graditi sebi in skupnosti.

Dela se je udeležilo okrog 70 članov, med katerimi so bili zastopani uslužbenci Nabavno prodajne in obnovitvene zadruge, telefonisti, nameščenci in mladina, ki se še posebno odlikuje pri prostovoljnem delu.

Veselo je bilo razpoloženje na delu. Pripravilo se je 50 kub. m peska katerega so šoferji s kamijoni prostovoljno speljali na mesto obnove. Skupna vrednost v 400 urah napravljenega peska znaša L. 18.000, že takoj na delu so prostovoljno sklenili, da 4. avgusta ponovno organizirajo udarniško nedeljo.

Nasprotno pa je Cerkno v primeri z dru-

Mezdni sporazum openskih tramvajcev

30. julija t. l. je bil podpisan v Trstu mezdni sporazum za delavce, nameščence pri Malih tržaških železnicah D. D. oziroma pri openskem tramvaju.

Delavci so razvrščeni v tri kategorije, ki prejemajo plače na uro od 19,10 do 21.— lir, medtem ko se pomožno osobje deli na 4 stopnje in prejema plače od 16.70 do 21.— lir na uro. Po tem sporazumu je določeno povišanje plače za 0.50 lir na uro po izteku vsakega četrtletja.

Delovni urnik velja 48 ur tedensko.

Vodje grupe dobijo 10% poviška.

Za nadure se plača 25% nad normalno dnino. Nočne nadure se plačajo 75%.

Žene prejemjo 10% manjšo plačo od moških jste stroke, če so zaposlene kot potujoči personal, drugače pa dobijo 30% manj od moških.

Ta sporazum velja od 1. februarja 1946. do 31. junija 1946. Če se ne zamenja z drugim (do danes še ni zamenjan, op. ur.) pa velja do podpisa novega sporazuma.

Popravek

Prejeli smo sledeči dopis s prošnjo za popravo. Dne 18.7.1946. št. 31 je bil v Primorski delavski enotnosti objavljen članek o skupščini okrajnega odbora Enotnih sindikatov za Komen. V njem je označeno poročilo tovariša iz Rihemberka, da baron Levezof zahteva od svojih najemnikov 75% najemnine od pridelka, kar pa ne odgovarja resnici.

Baron Levezof je pristal na zahtevo Krajevnega sindikalnega odbora na 35% najemnine, ni pa zahteval 75%, kar s tem pojasnujemo in popravljamo.

NAROCNINA ZA „PRIMORSKO DELAVSKO ENOTNOST“

	za cono A in B	za Jugoslavijo
Letna	lir 200·—	din 80·—
Polletna . . .	„ 100·—	„ 40·—
Četrtletna . .	„ 50·—	„ 20·—

Plačuje se: V coni A potom sindikalnih organizacij, oziroma v Trstu pri Ljudski založbi, Via Carducci 6.

V pasu B potom podružnic Gospodarske banke in sicer na račun Ljudske založbe, Trst, Via Carducci 6 z navedbo »za Primorsko delavsko enotnost.«

V Jugoslaviji pa potom Pošt, hranilnice in sicer na čekovni račun št. 20-016 z navedbo »za Primorsko delavsko enotnost.«

Odgovorni urednik: Albin ZABRIC

Openski tramvaj

Takole ob nedeljah popoldne človeku kar zaleže malo užitka, malo počitka in še česa drugega! No, pa jo nedavne nedelje mahnem k openskemu tramvaju, da me zopet enkrat potegne tja gori do obeliska, kjer si v senci sicer prav grdo razredčenih borovcev ob rahlem veterčku kaj prijetno oddahneš od vsakdanje skrbi, pa si naše, danes tako slavno mesto lahko ogledaš tudi iz »ptičje perspektive«. Že vožnja sama na sebi je kaj prijetna, četudi bi ti v začetku vožnje prav nič ne zameril, če se malo zanimaš za neoporečnost jeklene vrvi, ki nas počasi, a vztrajno vleče v strmino. Res pa je, da pogledaš sprevodnika malo po strani, ko ti izroča listek s pripombo: »Štirinajst lir!«; saj še ni leto temu, kar si za isto vožnjo plačal le pet lir. No, pa smo končno le dosegli obelisk, malo poležali, malo obujali stare spomine, pa . . . kozarček terančka bi ne škodilo! Mahneš jo lepo po ugodni cesti do bližnjih Opčin, ki so včasih nosile visokodoneči naslov »Poggioreale«, kar bi menda značilo Kraljevi grič. No, kolikor sem mogel ugotoviti se naši vrli Openci še najmanj ne zanimajo za kraljevski naslov njihove vasi. Bolj jim gre po glavi, kako bodo prišli do obnove njihovih res »kraljevsko« zbombardiranih hiš. Saj nič ne rečem: seveda bi bil dolžan posvetiti malo pozornosti veliki nesreči, ki je bila prizadejana vasi, toda vročina, predvsem pa grde misli, da so posute le skromne hišice domačinov, medtem, ko so elegantne gosposke vile malone nedotaknjene, so mi pospešile korak v senco znanega gostilniškega vrta.

Kar sem baš razmišljal po poti sem, sem mogel tu prav prijetno nadaljevati, kajti malo »gasput«, malo »tovarš« — pa sem bil v najprijetnejšem razgovoru z našimi openskimi »tramvirji«. Seveda bi mi ne bili mi, če ne bi bili začeli z obujanjem spominov. Sicer pa je treba priznati, da je »obujanje spominov« danes zelo potrebna stvar, ker ni vseeno, kako je pri nas bilo nekoč, predvsem, kdo je tod gospodaril, kdo se pri delu potil . . .

Zakaj so začeli graditi tramvaj? Hm, so že vedeli, da se jim bo dobro izplačalo! Koliko naših mlekaric, koliko naših delavcev, pa tudi šolskih otrok je dnevno hodilo v Trst. »Stara cesta« in »Škala santa« bi mogli povedati marsikaj. Ob nedeljah in praznikih, poleti pa tudi med tednom je bila restavracija na Obelisku kaj zaželjeno izletišče za tržaško gospodo in veliko število tržaških »karoc« in »brunov« je zahtevalo veliko hlevov ne le pri omenjeni restavraciji, temveč tudi v vaških gostilnah, predvsem »pri Mičelu« in »pri Malalanu«. Pa so se gospodje zavedli nove možnosti lahkega zaslužka, ustanovili delniško družbo in stvar je šla svojo pot.

Z delom so začeli leta 1900, in ga končali l. 1902 v juniju. Prvotno so na strmini bili postavljeni zobci, da je tramvaj imel oporo. Ta način vožnje je sega! do mesta, kjer danes končuje vrv; zaradi nesreče, ki se je pripetila par mesecev po dograditvi, so pa zobce podaljšali do postaje Bane. L. 1928 so pa zobce odpravili in nategnili jekleno vrv, kakor je še danes v rabi.

Kajpak, ona pesmica »Anche 'l tram de Opicina . .« ima svoje »zgodovinsko ozadje«. Bilo je pa tako: 13. X. 1902. l. so vozu najbrže odrekle zavore ali kaj in voz je v Kolonji začel drčati po strmini navzdol, dokler se ni v Romanji zaletel v neko hišo in se znašel v neki spalni sobi. K sreči so stanovalci bili bolj zgodnji ljudje, oba tramvajska uslužbenca sta pravočasno skočila iz voza, a edini potnik, nek delvec, se je skril pod sedež. Razen nekaj prask, ki jih je odnesel poslednji, je stvar minila brez posledic, če odštejemo podrto hišo.

Ne, ne! Ni bila italijanska družba, ki je gradila tramvajsko progo, temveč dunajska tvrdka »Union«. Dela je vodil razen ing. Heinringerja še dr. Krausnik. Gradič ob tramvajski progi je bil last Heinringerja, a vila »Giulia«, ki jo vidte ob progi v Kolonji, je bila Krausnikova. Ta si je zgradil celo svoje zasebno postajališče, kjer se je tramvaj moral ustavljati samo zanj. Seveda sta oba bila delničarja. Delničarji so bili samj Tržačani. Delnice so prvotno bile po 100 goldinarjev, pozneje 200 kron.

Starejši »tramvir« se še dobro spominja tedanjih voznih cen: za vožnjo 70 vinarjev, s povratkom 1 krono. Pozneje: vožnja gor

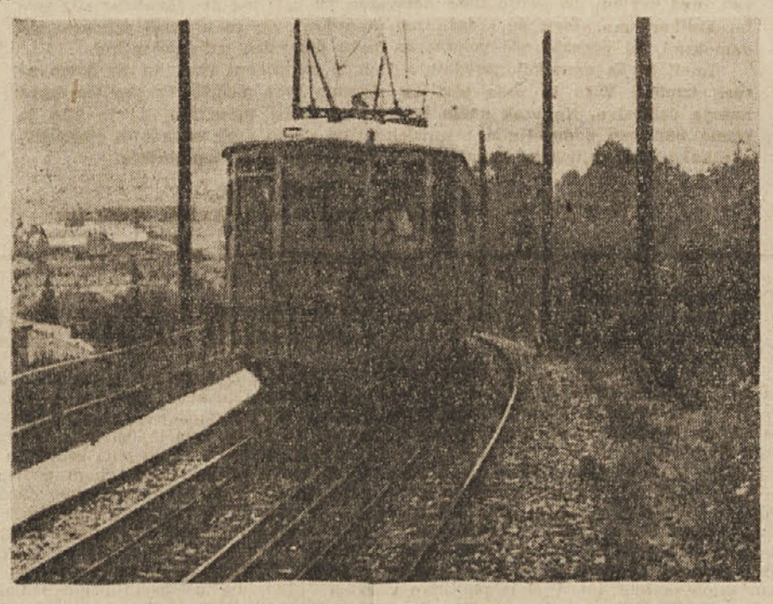

90, dol pa 70 vinarjev. Na dolgo in široko je razlagal vse cenike; zanimivo pa je, da so izkaznice za večje število voženj po znižanj ceni poznali že tedaj. Za izletnike so bile uvedene posebne izkaznice, veljavne ob nedeljah.

To pa to! Uslužbenci so vedno bili ponajveč domačini — Slovenci. Sprva so zahtevali znanje treh jezikov: slovenščine, italijanščine in nemščine, vendar se na to je bila — službeni jezik. Prav zaradi znanja jezikov so sprva najraje sprejemali bivše orožnike, finančne uslužbence in slične. Toda že nekako 1907. leta so začeli nastavljati samo domačine, prvenstveno Openc. Značilno je v tem oziru mnenje nekega Šulerja, ki je bil uradnik v ravnateljstvu. Bil je Furlan in zelo naklonjen »gorjanom«. Menil je: »Naš tramvaj je gorski tramvaj, služi gorskim ljudem in zato morajo uslužbenci biti gorjani!« Moža so naši ljudje ohranili v prav dobrem spominu.

Ne, razlike med slovenskimi in italijanskimi uslužbenci niso delali. Prvo svetovno vojno je pa naš tramvaj težko občutil. Vsi uslužbenci so bili mobilizirani in od 19. uslužbencev-Openc pred vojno, se jih je po vojni vrnilo komaj 7. K tramvaju Slovencev je v splošnem bilo nekako dve tretjini vseh uslužbencev, ostali so bili Tržačani, toda slovenščino so morali znati prav vsi, v prvi vrsti sprevodniki. Seveda, doba po svetovni vojni je marsikaj izpremenila, vendar ne bistveno: novih nameščencev, priseljenih iz italijanskih pokrajin je bilo šest, sedem; danes jih je še ostalo šest, predvsem so Furlani. Se razumemo ponajveč!

Ekonomsko stanje uslužbencev? Kakor navadno drugod! No, včasih ni bilo baš sile, danes je mnogo težje. Sprva je uslužbenec prejemal nekako 76 kron; imeli smo stalnost v službi, poskrbljeno je bilo za upokojence, naše žene in otroci do 14. let pa so imeli proste vozovnice. Ne bom trdil, (opisuje razmere starejši mož), da je bilo mnogo, toda živelo se je le nekako, vsekakor mnogo bolje nego danes, četudi je služba ista, morda celo težja, vsaj v gotovih slučajih. Kakšne dobičke so pa imeli delničarji, mi ni znano, vem samo, da je tromesečni inkaso v letu 1933. znašal tri četrtine milijona, od katerega je nekako četrt milijona bil čisti dobiček. Seveda je ta pripadal delničarjem, treba pa je tudi pomisliti, da niso ti ljudje imeli s tramvajem prav nikakega posla. Pa je že tako, da danes lažje prideš do dobička, če nič ne delaš, kakor pa če garaš dan za dnem.

Tudi z uradniki smo se sprva dobro razumeli, fašisti so pa seveda prinesli nove mode in metode . . . Razen že omenjenega Šulerja, ki je uradnikoval od 1911. do svoje smrti 1929., se prav dobro spominjam njegovega prednika Milerja, rodom Tržačana. O, ravnateljev se pa spominjam prav vseh. Prvi je bil koroški Slovenec — Pošinger Jakob, mož na mestu kar se službe tiče. 1911. ga je nadomestil dunajski Nemec Ferdinand Libano; tudi ne bom nič rekel. Tega so odstavili 1923. črnosrajčniki in na njegovo mesto postavili moža najčistejšega italijanskega kova, ki deluje še danes in se piše za Mosettija. Njegova rojstna vas — Renče pri Gorici! — pa je bila pod Italijo, kolikor je meni znano, le po letu 1919 . . . Vse se mi pa zdi, da so tam pač doma Mozetiči, ne pa Mosetti . . . sicer bo to že on sam bolje vedel. Ne, po 19. letu nismo več morali znati slovenščine, pač pa smo morali znati samo italijanščino! No, pa je tudi to prešlo — v zgodovino, čeprav v ono črno!

Ja, kako je zdaj, se pa res ne brigam in sem vesel, da se mi ni treba več brigati. V rožcah naši »tramvirji« gotovo ne živijo, pa ko bo prišla dol Jugoslavija, bo tudi njim še dobro, ki morajo še vedno požreti marsikatero zelo podobno onim iz časov po letu 1922. Saj so naši fantje morali v službi kar zelo paziti v časih okoli 1. maja, ko so pripeljali v Trst one dobro plačane kulturonosce, da so po mestu zijali »Viva Italia!«, da bi s tem pokazali, da je Trst samo italijanski. Enkrat so napadli tramvajski voz in razbili nekaj šip. Vidite, dragi tovariš, pa so tudi ti izginili, odkoder so prišli, a mi smo le ostali in — bodite brez skrbi! — ostali tudi bomo . . .

Pogovor se je zasukal bolj v politično smer; saj se da kar prijetno politizirati ob terančku in tudi ne bom rekel, da bi naši tramvajski uslužbenci bili dolgočasni v političnih pogovorih, saj imajo v službenem času prilike dovolj poslušati razne pogovore, a Openci tudi niso »od muh«, vendar sem le moral misliti na povratek. Sklenil sem pa, da bom med vožnjo na tramvaju odslej bolj odprl oči in ušesa in ta sklep izvršil že med vožnjo domov.

Pa so se mi porodile razne misli! Napisni listi v vozu so bili trojezični: italijanski (videlo se je, da so od prej!), angleški in slovenski, katerih pa nekaj ni bilo več . . . Pa — čemu bi ne bili trojezični tudi vozni listki, razne izkaznice, razne objave in podobno? Ko pa je zopet prišel sprevodnik in sem mu za listek izplačal 14 lir, sem se spomnil pripombe nekega uslužbenca v gostilniški družbi, ki je rekel, da jim kljub skoro trikratnemu povišanju vozne cene plač le niso povišali. Da, da, prav je imel mož, ki je trdil, da je lažje živeti brez dela, kakor z marljivim delom!

Izletnik